

Univ. prof. PhDr. Anton Jurovský, DrSc., 60-ročný

ÚVOD

Univerzitný profesor PhDr. A. Jurovský, DrSc., sa v tomto roku dožíva 60. roku svojho života v dobrom zdraví a plnom tvorivom vedeckom eláne. Je našou milou povinnosťou spomenúť si na profesora Jurovského v prvom rade ako na výraznú osobnosť nielen slovenskej, ale aj celej československej psychológie, ako na nášho učiteľa, ktorý vychoval plejádu psychológov uplatňujúcich sa v rôznych úsekoch psychológie na Slovensku. Spomíname si naňho aj ako na spolupracovníka vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, na ktorom úspešne rozvíja v posledných rokoch sociálnu psychológiu, pričom sa stal aj vedúcim výskumu v tejto oblasti v rámci republiky.

Profesor Jurovský stál pri kolíske psychológie na Slovensku, svojou publikačnou, organizačnou a pedagogickou činnosťou sa vo veľkej miere zaslúžil o jej rozvoj. V tomto úsilí pokračuje doposiaľ s nezmenšenou energiou a entuziazmom.

Čiastočný obraz o bohatej činnosti prof. Jurovského v oblasti psychológie podávajú niektoré články tohto dvojčísła nášho časopisu, ktoré celé s vďakou venujeme jeho významnému jubileu.

Prajeme prof. Jurovskému z celého srdca veľa zdravia a energie do ďalších rokov života a tvorivej práce.

Redakcia

UNIVERZITNÝ PROFESOR DR. ANTON JUROVSKÝ ŠEŠTĎESIATROČNÝ

TOMÁŠ PARDEL,

Katedra psychológie FFUK, Bratislava

V uplynulých marcových dňoch dožil sa šesťdesiateho výročia svojich narodenín v plnom zdraví a rozmachu tvorivých síl prvý slovenský profesor psychológie Anton Jurovský. Toto jubileum je veľmi vzácne nielen v živote profesora dr. A. Jurovského, ale aj v celom našom psychologickom svete, ktorý rozhybal a intenzívne v ňom ďalej žije a tvorí. Preto s úctou pristupujeme k hodnoteniu jeho úsilia a práce v našom príspevku, pokiaľ to bude možné, pokúsime sa aspoň stručne načrtnúť profil jeho životnej cesty, ktorá v značnej miere bola cestou našej psychológie.

Anton Jurovský sa narodil 6. 3. 1908 v Úľanke, v okrese Banská Bystrica. Bol piatym dieťaťom mnohohodetnej robotníckej rodiny. Do ľudovej školy chodil v svojej rodnej obci, klasické gymnázium vyštudoval v Banskej Bystrici. V roku 1928 sa zapísal na Filozofickú fakultu UK v Bratislave. Tu aj v r. 1933 ukončil svoje štúdium doktorátom filozofie. Už počas štúdia v r. 1929 začína pracovať ako ved. pom. sila na Psychotechnickom ústave v Bratislave, ktorý v r. 1928 založil a viedol J. Stavěl. Empirické zameranie práce na psychotechnickom ústave dané povahou aplikovanej vedy určilo aj charakter práce A. Jurovského. V tom čase v súvisi s konkrétnou poradenskou činnosťou študuje otázky psychológie výchovy a už ako asistent — psychológ Psychotechnického ústavu vydáva v r. 1934 svoju prvú knižnú monografiu *Psychologické základy výchovy* (2. vyd. 1935). Je to prvý náčrt systému pedagogickej psychológie u nás, v ktorom nastolil viaceré nové problémy: psychológia a vychovávateľstvo, osobnosť dieťaťa, schopnosti a talenty, inteligencia, temperament, charakter, dedičnosť a duševný vývin, duševná práca a únava. Práca je vypracovaná na základe širokého prehľadu svetovej literatúry. A. Jurovský v nej využil aj poznatky získané na svojej študijnej ceste v Londýne (r. 1931). Takisto štruktúra a koncepcia tejto práce zodpovedala vtedajším pohľadom na psychológiu výchovy. Dielo *Psychologické základy výchovy* upozornilo na Jurovského ako na pribojného, empiricky zameraného pracovníka a pohotového publicistu.

Na túto prácu nadväzuje bohatá činnosť na Psychotechnickom ústave. Tu pracuje na úseku psychológie práce a výsledkom tejto činnosti je

štúdia Psychologický výber robotníctva v papierovej továrni (Praha 1937). No viac ho láka úsek psychológie dieťaťa a psychologické poradenstvo. Jurovský sa s veľkým oduševnením púšťa do riešenia veľmi zložitej a spletitej problematiky dedičnosti a prostredia. Je zaujímavé, že práve tejto otázke, otázke sociálnej podmienenosti duševného života človeka ostáva Jurovský verný v svojom doterajšom živote. V ďalšej obsiahlej monografii Utváranie osobnosti dieťaťa (Bratislava 1939) Jurovský po teoretickom riešení otázky dedičnosti a prostredia venuje pozornosť konfrontácii teórie so skutočnosťou. Pre tento cieľ si vyberá niekoľko typických príkladov detí zo svojej poradenskej praxe. Ako kritérium pre výber mu slúži miera inteligencie a kvalita sociálneho prostredia. Štúdia poukazuje na význam štruktúry intelektovej aktivity pri adaptácii jednotlivca na životné podmienky, ako aj determináciu adaptácie následkom kvality sociálneho prostredia. Toto dielo po práci J. Stavěla (Hlad — Příspěvek k analýze puđu, Bratislava 1937) je jedným z prvých psychologických vedecko-výskumných diel u nás. Na základe tejto práce Jurovský habilituje r. 1939 na docenta psychológie na FFUK v Bratislave a po odchode J. Stavěla z Filozofickej fakulty UK je menovaný za mimoriadneho profesora na FFUK a v roku 1941 za riadneho profesora. Od tých čias až do roku 1959 pôsobí ako profesor psychológie na FFUK v Bratislave. Popri tejto činnosti je aj riaditeľom Psychotechnického ústavu, a to od r. 1942 do r. 1947.

Po príchode na Filozofickú fakultu UK popri rozsiahlej prednáškovej činnosti jednak v rámci fakulty a jednak na iných školách, napr. na Vysokej škole obchodnej, sústreďuje sa najmä na vypracovanie základnej učebnice psychológie. Tak roku 1942 publikuje svoju Psychológiu, ktorá ho preslávila a dočkala sa štyroch vydaní. Posledné vydanie vyšlo v r. 1949 a predstavuje vzhľadom na domácu tvorbu dosiaľ u nás najucelenejší a najkompletnejší pohľad do všeobecnej psychológie a psychológie osobnosti. Dnes po odstupe mnohých rokov možno povedať, že vydaním Psychológie sa Jurovský priamo nezmazateľne zapísal do dejín československej psychológie a toto dielo je jeho najväčším činom. Pokúsme sa aspoň letmo poukázať na niekoľko ďalších skutočností.

Predovšetkým treba povedať, že týmto dielom sa psychológia nielen na Slovensku, ale v celej ČSSR jasne vyhraňuje ako empirická veda, založená na vedeckých metódach skúmania, najmä na experimentálnych metódach. V tom smere predstavuje pozitívny a pokrokový čin, ktorý treba osobitne spomenúť, pretože v tých časoch sa šírili aj idealistické predstavy a chápania, ktoré reprezentovala u nás idealistická filozofia, opierajúca sa o rôzne idealistické psychologické školy. Jurovského Psychológia je písaná na úrovni poznatkov svojej doby a neuberá jej na význame v smere už uvedenom ani to, že vychádzala viac z pozitivisticko-ako materialistickej orientácie. Pre koncepciu Jurovského Psychológie je príznačné, že vo všetkých kapitolách prináša výsledky základných výskumov a faktorov. Jurovského Psychológia zohrala preto neobyčajnú

úlohu pri školení mladých psychológov. Počnúc od prvého vydania bola základnou učebnicou pre strednú generáciu psychológov, ba aj dnes ju uvádzame medzi odporúčanou literatúrou pri odbornom štúdiu psychológie. Napísanie a vydanie tejto práce možno pokladať za vydarený a neobyčajne užitočný čin. Jurovský v tejto práci uvádza materiály v rozsahu, v akom zodpovedajú jej celkovému empirickému zameraniu, neuprednostňuje niektoré školy pred inými, ale pokúša sa objektívne posudzovať ich teórie a rešpektuje faktorový materiál, ktorý prinášajú. Tým určil aj spôsob myslenia a práce v psychológii u nás, resp. v značnej miere ho ovplyvnil.

Ako sme spomenuli, Jurovský popri svojej činnosti na Filozofickej fakulte UK pracoval aj na Psychotechnickom ústave. Tu sa rozhodol výskumne využiť rozsiahly dotazníkový materiál získaný pri psychologickom poradenstve pre maturantov. Z tohto bohatého materiálu ho najviac lákala problematika spoločenského prostredia a jej vzťah k formovaniu psychiky, ktorú obsahoval dotazník O VIII. Z tohoto materiálu Jurovský vybral najmä otázky, v ktorých dospelávajúci jednotlivci zaujímali stanovisko k spolunažívaniu rodičov. Tak vzniklo dielo Súlad v rodinnom živote (Martin 1946). Jurovský v tejto práci spracoval názory študentov (575 maturantov), ktorí maturovali r. 1934, 1938, 1942 a aj 1943, na rodinnú situáciu. Súlad v rodinnom živote predstavuje dnes už aj istý historický pohľad do vyvíjajúcej sa spoločnosti. Svojím zistením, že príčinou nesúladu v rodine boli zlé materiálne podmienky, nízka vzdelanostná úroveň vlastne nadväzuje na svoju prvú výskumnú prácu o dedičnosti a prostredí. Vcelku výsledky, ku ktorým tu dospel, sú pre súlad vtedajšej rodiny priaznivé, pretože len v 12,7 % rodín vládol nesúlad, kým 25,3 % vládol úplný súlad. Na túto tému autor publikoval viaceré štúdie. Spomenieme aspoň jeho prácu *The Relations of Older Children to Their Parents* (publikovanú v *The Journal of Genetic Psychology* 1948), ktorou prenikol aj do zahraničnej literatúry. Tu si dovoľím uviesť jednu osobnú spomienku. Profesora Jurovského som mal možnosť poznať práve v období, keď po odchode Bohuslava Vanču z funkcie riaditeľa Psychotechnického ústavu sa opäť vrátil na ústav ako jeho riaditeľ na polovičný úväzok. Pri spracúvaní dotazníkového materiálu O VIII sa prejavila neobyčajná pracovitosť A. Jurovského. Presne prichádzal na ústav a presne odchádzal, nedovolil si nijaké časové straty, prevádzkové problémy riešil rýchlo a operatívne. Kalkulačka bola pri tejto práci ustavične v prevádzke. V tých časoch sme totiž všetci psychológovia a adepti psychológie na Slovensku sedeli a pracovali v jednej veľkej miestnosti na Jelenej ulici. Oddelovali nás navzájom iba knižničné skrine. Spomínam si na tú kalkulačku, pretože jej zvuk nám signalizoval, že prof. Jurovský je už na svojom mieste a intenzívne pracuje.

V tomto období vznikla u Jurovského zaujímavá myšlienka, a to pokus o meranie spoločenskosti alebo tzv. sociability individua ako významnej dimenzie osobnosti. S jemu vlastnou energiou sa pustil do veci

a skonštruoval dotazník sociability, používaný aj teraz ako tzv. Sociologický dotazník. Výsledok tohto pokusu zhrnul v štúdiu Pokus o meranie sociability (1947). Myšlienka je veľmi zaujímavá a hádam by bolo osožné raz sa k dotazníku vrátiť, spracovať ho modernými štatistickými metódami a tak ho štandardizovať.

Pravdepodobne by sme sa veľmi nemýlili, ak by sme povedali, že Jurovský v celom ďalšom živote sa doslova vrhol na oblasť sociálnej psychológie. V predhovore práce Duševný život v spoločenských podmienkach (Bratislava 1963) vedel povedať, kriticky verejne zhodnotiť niektoré svoje staršie publicistické články, a vehementne vyhlásiť, že „ak chceme vysvetľovať a skúmať podstatu otázok, ktoré spadajú do tejto oblasti, musíme ich chápať zásadne marxisticky, teda v ich spoločensko-ekonomickej determinácii“ (c. d. str. 6).

Z ďalších významných teoretických a metodologických štúdií treba spomenúť Vlastnosti osobnosti v kladných a záporných reakciách druhých ľudí (Brno 1954), v ktorej sa pokúsil ukázať, že osobnosť človeka mnohostranne súvisí s jeho prostredím a je s ním všestranne spätá. Preto vlastnosti osobnosti nie sú len „súkromnou“ vecou jednotlivca, ale vecou spoločenskou.

Po mnoho rokov Jurovského výskumne zaujal problém začleňovania sa a vrastania detí a mládeže do spoločnosti dospelých. V tomto smere vynaložil neobyčajné úsilie a dokázal v pomerne krátkom čase zorganizovať na fakulte rozsiahly výskum zameraný na empirické zistenie, ako sa naše deti vyrovnávajú s požiadavkami disciplíny v kolektívnych zariadeniach, v školách a internátoch. Výsledkom tejto práce je monografia Dieťa a disciplína (SAV Bratislava, 1955), najväčšia a naobjemnejšia psychologická monografia, aká kedy u nás vyšla. V široko koncipovanej monografii za použitia rozličných metód a prameňov autor podáva ucelený pohľad do problematiky adjustácie detí a mládeže na spoločenské podmienky a súčasne objasňuje hlavné problémy, ktoré sú s deťmi a mládežou v škole a školských zariadeniach. Iste nebude nezaujímavé dotknúť sa vecí aspoň niektorými poznámkami. Jedným z hlavných výsledkov práce bolo podať analýzu motivácie nedisciplinovaného správania. Jurovský ukázal, že napr. popudivosť, nerozvážnosť a bujnnosť sa prejavujú najmä v priestupkoch proti spolužiakom (46 %) resp. aj v priestupkoch proti školskému poriadku (27 %), v sugestívnosti pri priestupkoch proti učiteľom. Neovládanosť, resp. tzv. afektívna motivácia sa tak isto prejavuje pri priestupkoch proti spolužiakom (v 26 %) a aj proti učiteľom (v 17 %); iné priestupky, ako podvod, sú motívom úmyselným. V diele sa problém disciplíny rieši všestranne a iste v nemalej miere prispieva k zlepšeniu práce našich pedagogických pracovníkov, resp. učiteľov. Autor na základe tohto diela získal hodnosť doktora pedagogických vied.

Problematike vrastania mládeže do kultúrnych podmienok nášho spo-

ločenského života autor aj ďalej venoval sústavnú pozornosť. Raz si všimol želania detí a mládeže, inokedy sledoval proces týkajúci sa včleňovania mládeže do kultúry našej spoločnosti prostredníctvom masových komunikačných prostriedkov. Na základe rozsiahleho výskumu medzi mládežou dostal pozoruhodný obraz o tomto procese. Výsledky práce zverejnil v knižnej monografii Kultúrny vývin mládeže (SPN Bratislava, 1965). Tento výskum vzbudil ohlas aj v našej širšej verejnosti.

Popri uvedených monografiách podávajúcích výsledky vedecko-bádateľskej činnosti A. Jurovského je nevyhnutné zmieniť sa ešte o ďalších významných knižných publikáciách.

Na poprednom mieste musíme spomenúť syntetickú prácu z oblasti sociálnej psychológie Duševný život v spoločenských podmienkach (Bratislava 1963, 2. vydanie v r. 1965). Toto dielo treba pokladať za úvod do sociálnej psychológie. Je prvým dielom podobného druhu nielen u nás, ale azda v celom socialistickom tábore. Poskytuje nový pohľad do problematiky u nás do tých čias málo preskúmanej. Práca má 7 kapitol, v ktorých rieši nasledovnú problematiku: jedinec a spoločenské podmienky, základné a osobitné duševné procesy v spoločenských podmienkach. Osobitnú pozornosť venuje problematike človeka v spoločenských skupinách, človeka v dave, masovým komunikačným prostriedkom a vpravenosti jednotlivca do skupiny. Touto prácou prispel k tomu, že pozornosť našej psychologickéj obce sa začala viac orientovať na sociálno-psychologickú problematiku, ktorá u nás bola pod vplyvom kultu zanedbaná. Tým vlastne prispel k rozvoju sociálnej psychológie u nás.

Obraz o šírke záujmov A. Jurovského by nebol úplný, keby sme neuviedli jeho monografiu Psychológia osvetovej práce (Martin, 1958). Táto monografia vlastne zhrnuje poznatky z jeho neobyčajne rozsiahlej osvetovej činnosti, prednáškovej i organizačnej. Ďalej je zovšeobecnením výsledkov jeho výskumnej činnosti (napr. štúdia Kultúrne postoje občianstva, 1957), ako aj teoretických úvah. V tejto priekopníckej práci poukázal na nové možnosti skúmania a uplatňovania psychológie, resp. vedeckej metódy pri takých zložitých procesoch, ako je pôsobenie masových komunikačných prostriedkov, prednáškovej činnosti a pod. Táto Jurovského práca ešte dodnes nebola ani prekonaná, a ani nahradená a používa sa ako základný prameň poznatkov pre mnohé odvetvia v pedagogike, knihovníctve, žurnalistike a pod.

Týmto naším naozaj len letným pohľadom na mohutnú a široko rozvetvenú činnosť, v ktorom sme brali do úvahy len knižné monografie, chceme iba upozorniť na bohatosť vedeckých záujmov, tvorivú schopnosť riešiť nové a nové problémy a pohotovo ich predkladať našej verejnosti vo forme štúdií a vedeckých monografií. A. Jurovský bol prvý, ktorý začal u nás výskumami v oblasti psychológie, a realizoval ich výsledky najmä v oblasti ontogenetickej a sociálnej psychológie. Súčasne sa mu podarilo podať ucelený pohľad do problematiky všeobecnej psychológie, pedagogickej psychológie, sociálnej psychológie, psychológie

osvety. Toto mohutné úsilie prejavované v takej širokej škále bolo možné realizovať iba na základe dôkladnej erudovanosti, pracovitosti a húževnatosti, vlastnej priekopníckovi, ktorým sa profesor A. Jurovský naozaj u nás stal.

Jurovského osobnosť však nevyčerpáva iba jeho vedecko-výskumná činnosť. Otvorenosť a všestranná informovanosť utvárali dobré predpoklady pre rozsiahlu organizačnú činnosť. Možno bez akéhokoľvek zveličovania povedať, že A. Jurovský bol, a aj dodnes je organizátorom psychologickej práce u nás. Tento fakt vyplynul aj z jeho chápania psychológie. Vychádza z toho, že psychológia je veda o živote, a preto musí byť bezprostredne spätá so životom. Tento fakt sa musí odraziť jednak v organizačnej štruktúre psychologickej práce a jednak propagácii, publicistike a presvedčaní. To všetko vedel A. Jurovský v svojich prácach skĺbiť a utvoriť mnohoraké organizačné formy svojej činnosti.

Tak napr. A. Jurovský začína praktické psychologické poradenstvo a za tým cieľom v r. 1935 otvára pri Ústrednej Charite na Slovensku Výchovnú poradňu pre problémové deti, ktorá fungovala až do oslobodenia. Ďalej od r. 1937 začína budovať sieť poradcov pre voľbu povolania, ktorá sa postupne rozvinula takmer v každom okrese a ústredne ju spravovali z Ústredia slovenskej starostlivosti o mládež, v ktorom sa pripravovali a expedovali všetky diagnostické pomôcky. Súčasne prostredníctvom tohto útvaru sa zabezpečovala inštruktáž a školenie poradcov. Činnosť poradní pre voľbu povolania sa zhruba udržala takmer do roku 1951.

Po oslobodení v súvislosti s rozvojom vedeckých odborov Matice slovenskej stáva sa A. Jurovský predsedom Psychologického odboru, ktorý tam organizovali, pričom stáva sa aj hlavným redaktorom Psychologického zborníka, ktorý začal vychádzať v roku 1946 (vyšlo 3 1/2 ročníka). Po zrušení vedeckých odborov v súvisi s budovaním SAV utvára sa tu Psychologický ústav, na čele s vedeckou radou, ktorej predsedom sa stáva A. Jurovský. Ústav, ako aj Psychologický zborník po zatknutí L. Novomeského nekvalifikovaným zásahom vtedajších funkcionárov v SAV zastavili a zrušili.

Aj na Filozofickej fakulte, na ktorej bol interným členom Katedry pedagogiky a psychológie, Jurovský rozvinul organizačné úsilie a jeho výsledkom bolo r. 1957 založenie Psychologického ústavu, ktorého bol externým riaditeľom. V roku 1959 odchádza z Filozofickej fakulty a stáva sa pracovníkom Psychologickej výchovnej kliniky v Bratislave. V roku 1964 prechádza na novoutvorenú inštitúciu Výskumný ústav psychológie a patopsychológie dieťaťa vo funkcii vedúceho oddelenia sociálnej psychológie a zástupcu riaditeľa. Tu organizuje výskum v oblasti sociálnej psychológie.

Rozvinutím teoretického myslenia a výskumnej práce v oblasti sociálnej psychológie dosiahol uznanie aj tým, že ho poverili koordináciou štátneho plánu výskumu na tomto úseku, kde v krátkom čase vedel

sústrediť mnohých aktívnych spolupracovníkov. Vďaka intenzívnej práci podarilo sa mu aj tu dosiahnuť prvé úspechy, za ktoré možno pokladať vystúpenia na rôznych psychologických podujatiach ako u nás, tak aj v zahraničí.

Jeho aktivita sa prejavila aj v stavovskej organizácii Slovenskej psychologickej spoločnosti a Československej psychologickej spoločnosti. Tu patrí k neúnavným aktívnym členom, ktorí neustále a húževnate prebojujú uplatňovanie psychológie v našom spoločenskom živote. Je členom výborov spoločností, zastával funkciu predsedu Slovenskej psychologickej spoločnosti, teraz je predsedom Československej psychologickej spoločnosti a riadil a pripravil III. celoštátny zjazd československej psychológie, ktorý bol v júli v Bratislave.

Jeho pracovná kapacita je však taká, že okrem uvedenej činnosti od r. 1966 organizuje a vedie aj odbor pre psychológiu a sociológiu práce na Čs. ústave práce, ďalej po mnohé roky zastával funkciu podpredsedu Čs. spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých poznatkov a teraz je členom viacerých kolégií Socialistickej akadémie práce, ako aj mnohých redakčných rád.

Osobitne treba spomenúť jeho kontakty so svetovým psychologickým dianím. Jurovský je členom International Union of Psychological Science, členom Societě International de Psychologie Social Experimental. Zúčastnil sa viacerých medzinárodných podujatí.

Nakoniec treba spomenúť to, čím je Jurovský známy všeobecne: jeho činnosť učiteľskú, popularizačnú a propagačnú. Jurovský ako učiteľ odchoval desiatky slovenských psychológov, ktorých naučil teoreticky myslieť a metodologicky správne postupovať pri skúmaní psychologických javov. Ako učiteľ, popularizátor vynikal jasnosťou, presvedčivosťou, takže vedel strhnúť, presvedčiť a dať radu. Jeho popularizačná činnosť je nesmierna, sú za ním stovky prednášok, publicistických článkov. Celá táto práca je robená s veľkou vehemenciou, bezprostrednosťou a nadšením. Je to ozaj osobnosť pioniera.

Ad multos annos, pán profesor!

SPOLOČNOU CESTOU

JURAJ ČEČETKA,

Výskumný ústav pedagogický, Bratislava

Bratislavu dvadsiatych, ba aj tridsiatych rokov tohto storočia neraz zlahčujúco nazývali predmestím Viedne, alebo aj veľkou dedinou. A o toto národnostne miešané mesto znova prichodilo Slovákom bojovať — ako kedysi za čias štúrovských. Prichodilo bojovať, aby nebolo len predmestím Viedne, ani veľkou dedinou. Prichodilo však aj o to bojovať, aby sa stala strediskom slovenského politického života, národného pohybu, žriedlom slovenskej vedy. V tom, pravda, dostal sa veľký podiel mladej slovenskej inteligencii, počnúc vysokoškolským študentstvom — tak ako kedysi. Táto mladá inteligencia sa však ešte len tvorila, rozmnožovala svoje rady a získavala svoju tvár, formovala svoje životné postoje, národné vyznanie, vedecké aspirácie.

Nebola to mládež jednoliata svojim pôvodom, zmýšľaním, životným štýlom. Zahrnovala aj „slovenskú bohému“, „zlatú mládež“, skupinky „sladkého života“. No zväčša to bola mládež zo skromných, ba chudobných pomerov. Mala v sebe nielen svoje osobné ambície, ale aj ambície svojich otcov, svojho rodu, ktorý sa v nej chcel ukázať svetu, osvedčiť svoju súčasť v spoločnosti.

Bratislava získavala postupne okrem slovenských škôl rozličného druhu a stupňa aj rozličné kultúrne spolky, ustanovizne, vedecké ústavy. A medzi nimi sa objavil na tie časy v našich pomeroch kuriózný ústav. Bol to Psychotechnický ústav, spojený s poradňou pre voľbu povolania. Aplikovať rozvíjajúcu sa modernú psychológiu aj na tomto poli bolo novinkou aj v západnej Európe, nie to v Bratislave, kde moderná psychologická teória bola ešte len v skromných počiatkoch.

Na tomto „pracovisku s neistou budúcnosťou“ som sa stretol po prvý raz s kolegom Jurovským v apríli 1929. Jurovský začal tu pracovať popri svojom štúdiu na Filozofickej fakulte UK už r. 1928, ja som nastúpil do práce tesne pred absolvovaním štúdia na Filozofickej fakulte pražskej univerzity, po skúsenostiach z praxe v pražskom Psychotechnickom ústave a v Pedologickom ústave. Zvíťanie, prvé stretnutia prebehli letkom, veď sme nemali rovnaké pracovné zadelenie. Mne prišlo už rovno sa zapojiť do psychotechnickej praxe, Jurovský sa zas strácal v množstve

testov, štatistických tabuliek, diagramov, ved' preveroval validitu, normalizoval nové testy, ktoré mali byť zaradené do praxe. Postupne sa však uvoľňoval od týchto prác a mohol sa viac venovať aj psychotechnickej diagnostike a poradenskej praxi, ako aj samostatnému výskumu. Tu postupne dochádzalo nielen k nášmu užšiemu profesionálnemu, ale aj osobnému, ľudskému zblíženiu. Tomu veľa pomohlo aj to, že sme obaja pochádzali z vrchárskych krajov a vyšli sme zo skromných rodinných pomerov.

Jurovský, narodený v Úľanke, vyrástol v čarokrásnom prostredí prírody, v kraji „zbojníckej mladosti“, v dedine šantivej mládeže, čarovných rozprávok, spevov, rojčenia, ale aj tvrdej reality. Vyšiel z rodu, ktorý sa nebál roboty a kde sa vždy poddala robota, a nie chlap. V jeho rode nebola robota životným mystériom, pritláčajúcim k zemi, učiacim pokore. Robota tu dávala silu aj odvahu, sebadôveru, za robotou, za zárobkom sa šlo aj do šireho sveta, aj za veľké more, do Ameriky. V tomto rode sa dôverovalo nielen vlastným rukám, ale aj vlastnému umu a vedelo sa ísť s odvahou aj na vysoké školy a ujať sa aj zodpovedného spoločenského poslania. — Táto mladá, farby a vôňa, spevy tejto zeme, ale aj sny, ambície rodu formovali Jurovského a sprevádzali ho aj na vysokoškolské štúdium v Bratislave.

Jurovský tu začínal ako vyslovený filologický talent, do ktorého vkladal svoje „filologické nádeje“ ne jeden z jeho profesorov. Odhodlal sa však vybočiť z tradičných chodníčkov, vedúcich k zabezpečenej existencii stredoškolského profesora. Zanecháva štúdium slovenčiny a klasickej filológie a venuje sa filozofii, resp. psychológii, v tom čase zahrnujúcej do štúdia filozofie, kde ho privádza „rizikové zameranie“ na kurióznou psychotechniku. Nuž mladosť nie je len „večná túžba po kráse“, ale aj večná túžba po novom, po prenikaní do tajov, po zdolaní prekážok. A psychológia ozaj zodpovedala túžbam Jurovského mladosti.

Adepti vedy sa neraz dávajú na chodníčky bádateľa, ktorý sa zahrabe do kníh medzi múrmi knižníc alebo sa zatvára medzi múry laboratória. Jurovský mal živý záujem o laboratórne práce a vedel skonzumovať veľké množstvo odbornej literatúry, ale nemienil sa zatvárať medzi štyri múry a poznávať z kníh a z laboratórnych pokusov akúsi „ľudskú mozaiku“. Jurovský prichádza do Bratislavy aj s ambíciami spoločenského, verejného dejateľa a takýto dejateľ nemôže manipulovať „ľudskými mozaikami“, ale musí narábať s človekom, s osobnosťami ako s organickými agensmi spoločnosti. Jurovský však už aj tu vedel „vychutnať osobnosti“ ľudí, vedel sa obklopiť v kruhu svojich priateľov, známych zaujímavými typmi svojskej spoločenskej dynamiky. Bola to „živá zbierka typov“, na ktorej bolo možné dobre študovať rozličné charaktery, typy osobností, ale aj rozličné zoskupenia od zábavnej spoločnosti až po vedecké konzílium alebo politický spolok.

Z takýchto aspektov sa rozrastá psychologické dielo Jurovského už v čase vysokoškolských štúdií, takto prechádza od doktorskej dizertačnej

práce týkajúcej sa otázok typológie k habilitačnej práci o detskej osobnosti a napokon k prácam sociálno-psychologickým.

To viedlo Jurovského k širokej agiliti nielen na poli vedy, ale aj v spoločenskom živote v Bratislave, najprv hlavne v študentských spolkoch, neskoršie v rozličných národných spolkoch, vedeckých spoločnostiach a pod. Osobne mu vďačím, že ma — odchovanca pražského študentského života — uvádzal do bratislavského spoločenského života, či už to boli bratislavské viechy, kaviarne alebo posedenia s mladou bratislavskou inteligenciou nad vedeckými problémami, politickými perspektívami atď.

Pravda, už sám kolektív pracovníkov bývalého Psychotechnického ústavu bol dobrým, pracovne solidárnym kolektívom, ktorý však mal aj široké, pestré záujmy a zmysel aj pre radosť, pre vtip. Začínali sme na Panenskej ul. č. 7, odkiaľ sme prešli do novostavby odbornej učňovskej školy (dnes patrí SVŠT — zabrali ju pre ciele vysokej školy technickej ako jej hlavnú budovu ešte za Slovenského štátu) na Vazovovej ul. 1. Ústav však ani tu nezostal do konca, ja som ho však opustil r. 1938, keď som prešiel za referenta pedagogického odboru Matice slovenskej do Martina. Náš kolektív sa prechodne zväčšoval o nových zmluvných pracovníkov pri rozličných špičkových prácach, neskoršie však postupne pribúdali aj stále odborné sily. Nakoľko sa pamätám, vládla v tomto kolektíve vždy príkladná zhoda a dobrá, radostná pohoda.

Jurovský ani po dosiahnutí doktorátu nezmierňuje intenzitu svojej práce, hoci prezenčná vojenská služba ho na dlhší čas vyraduje z práce ústavu. Pravda, vojenská služba mu dáva príležitosť študovať ľudí, život z nových aspektov, no okrem vojenských cvičení dáva mu možnosť „odborného uplatnenia sa“, keď začína vyučovať v kurze pre vojakov-analfabetov. Vykonáva túto prácu, možno povedať, „s úspechom a so šibeničným humorom“, no nie bez istého vedeckého zisku. Návrat z prezenčnej služby znamená nový mohutný rozbeh pre Jurovského tak v štúdiu, bádani, ako aj v psychologickú praxi, či už v Psychotechnickom ústave alebo v novozaloženej Výchovnej poradni, ale neskoršie aj v pedagogickej činnosti, keď vyučoval psychológiu na bývalej Pedagogickej akadémii (jednoročnej nadstavbovej škole pre maturantov stredných škôl, pripravujúcich sa na učiteľskú dráhu). Veľký význam mali pre Jurovského aj jeho zahraničné študijné cesty do Francúzska a Anglicka.

Naša spolupráca na vedeckom poli sa osobitne rozšírila, keď som začal redigovať Dieťa, časopis pre rodičov a Maticou slovenskou vydávaný Pedagogický zborník. Jurovského príspevky vždy znamenali cenný prínos.

Roku 1938, ako som spomenul, opustil som Psychotechnický ústav, kde sa Jurovský stal r. 1939 riaditeľom. Pod jeho vedením Ústav sa mohutne rozrástol a veľmi prispel k upevneniu psychológie u nás i k vedeckému rastu mladých psychologických kádrov. Išlo tu však len o krátko prerušenie pôvodných stykov, ktoré však, hoci v menšom rozsahu,

pretrvávali aj naďalej. Rok 1939 nás znova spája na spoločnom pracovisku, na Filozofickej fakulte bratislavskej univerzity. Naše ambície nás už dávnejšie viedli k práci na univerzite. Pomery mi umožnili habilitovať sa už r. 1937 a zakrátko, r. 1939 habilitoval sa aj Jurovský a v tomto čase dostáva sa nás viacero z mladej slovenskej inteligencie na bratislavskú univerzitu, ale potom aj na Vysokú školu technickú a Vysokú školu obchodnú. Bratislava stáva sa postupne čoraz viac strediskom slovenského politického života, národného pohybu, žriedlom slovenskej vedy, dostáva svoju tvárnosť.

Jurovský na Filozofickej fakulte sa s veľkým elánom púšťa do rozvíjania psychológie ako modernej vedy. Psychológia sa síce ešte neuznáva za odbor natoľko samostatný, že by sa z nej dala dosiahnuť hodnosť doktora, ostáva ešte stále subdisciplínou filozofie, ale pod Jurovského vedením množia sa dizertačné práce v rámci filozofického doktorátu s psychologickými témami, a to rozmanitého zamerania. Veľa tu znamenalo, že Jurovský bol súčasne aj riaditeľom Psychotechnického ústavu a dával takto perspektívy možného zamestnania pre odborných psychologov. Pravda, psychológia bola aj v rámci gymnázií ako učebný predmet, resp. bola zahrnutá do filozofie na týchto školách. Jurovský správne vycítil budúce možnosti psychológie a mnohých pre ňu získaval, pomáhal prekonávať obavy z „rizikovosti štúdia“ psychológie a pod.

Profesúra pedagogiky ma v daných pomeroch dosť odvádza od intenzívnejšej práce v oblasti psychológie, musel som sa viac venovať prednáškam a cvičeniam z odboru didaktiky, všeobecnej pedagogiky a dejín pedagogiky. Neznamenalo to však pretrhnutie užšej spolupráce s Jurovským. Najmä reformou pedagogickej prípravy budúcich stredoškolských profesorov mohol viac prispieť k prehĺbeniu psychologickéj prípravy týchto profesorov, ktorú sa mi v reforme podarilo lepšie zabezpečiť. Jurovský mal pre to nielen výborné predpoklady, ale aj potrebné porozumenie. Jeho odborným kvalitám dostalo sa uznania aj tým, že ho pozvali prednášať psychológiu aj na novovzniklej Vysokéj škole obchodnej, ba stal sa aj profesorom psychológie na Lekárskej fakulte. Dlhoročná aktívna činnosť v slovenskom študentskom živote predurčila Jurovského nadviazať pôsobivé vzťahy so študentstvom aj z pozície vysokoškolského profesora. Prednášky pre budúcich stredoškolských profesorov ho zblížili s veľkým množstvom študentov Filozofickej aj Prírodovedeckej fakulty, a tým sa značne rozšíril aj prehĺbil jeho vplyv pri formovaní nového dorastu slovenskej inteligencie.

Ku koncu vojny bombardovanie Bratislavy, neskoršie prechod frontu Bratislavou značne narušili prácu na univerzite. Neraz sme museli ukončiť prednášky pre letecký poplach, alebo skúšať v kryte počas poplachu; po fronte, keďže budova fakulty bola vážne poškodená ustupujúcimi vojskami okupantov, museli sme jednak redukovať počet prednášok, jednak prednášať na rozličných miestach Bratislavy v zapožičaných miestnostiach. Pomery sa však po oslobodení v tomto smere pomerne skoro

konsolidovali a bolo možné pristúpiť k „rekonštrukcii akademickej činnosti“. Profesor Jurovský sa s veľkým elánom púšťa do rozvíjania psychológie na Fakulte, ale aj do rozvíjania psychotechnickej práce na Slovensku; má hlavný podiel na založení Psychologického odboru pri Matici slovenskej v Martine a na založení časopisu tohto odboru, Psychologického zborníka, ktorý od prvých čísel mal peknú vedeckú úroveň, lebo Slovensko už malo, vďaka aj práci profesora Jurovského, súcich odborníkov v oblasti psychologickéj teórie a praxe. Už tematika tohto nášho prvého slovenského odborného časopisu pre psychológiu zachytáva rozličné tematické okruhy (psychológia všeobecná, pedagogická, lekárska, priemyselná, sociálna atď.). Profesor Jurovský nielenže odchoval na Fakulte odborníkov pre rozličné oblasti psychológie, ale vedel získavať aj u pracovníkov iných odborov záujem o psychológiu. Súviselo to aj s jeho pôsobením ako profesora na Lekárskej fakulte i na Vysokej škole obchodnej.

Po zmene funkcie Matice slovenskej a po likvidovaní jej vedeckých odborov (a ich časopisov) Jurovský sa s veľkou vervou púšťa do novej budovateľskej práce, úspešne sa končí jeho úsilie o založenie výskumného pracoviska pre psychológiu pri Slovenskej akadémii vied a jeho zásluhou vzniká aj Psychologický časopis Slovenskej akadémie vied. Veľmi záslužnú činnosť vyvinul aj pri zakladaní Psychologickej spoločnosti. Spoločnosť bola u nás prirodzeným pokračovaním neformálneho združovania sa psychológov a pokračovala v duchu akéhosi „Bratstva psychológov“, udržiavajúceho solidaritu, zmysel pre spolupatričnosť, pre vzájomnú morálnu oporu členov v ťažkých časoch pre psychológiu. Škoda, že táto pekná črta, vnášaná aj profesorom Jurovským, sa neraz stráca, no iste len prechodne. Myslím, že pocta, ktorá sa dostala profesorovi Jurovskému zvolením za predsedu Československej psychologickej spoločnosti, bola nielen uznaním jeho vedeckých kvalít, ale aj vďačnosťou za to, že sa ustavične usiloval udržať v našej psychologickéj pospolitosti bratského ducha, odhodlanie k dielu a optimizmus!

Život nás neraz zblížil na spoločnom diele, neraz prichodilo nám vzájomne si pomáhať. Vďaka mi treba spomenúť aj to, že napriek mnohostrannej tvorivej zaujatosti uvolil sa suplovať na Fakulte pedagogiku v šk. r. 1945/46, keď mi nebolo dovolené plniť profesorské povinnosti na Fakulte. Jeho obetavosťou sa nenarušila príprava budúcich stredoškolských profesorov v oblasti pedagogiky a dostalo sa im zodpovedného poučenia.

Obdobie po oslobodení naznačovalo priaznivé perspektívy pre rozvoj psychológie aj pre profesionálne uplatnenie psychológov. Medzi poslucháčmi sa našlo pomerne dosť záujemcov o psychológiu a ich štúdium viedlo pod vedením profesora Jurovského k pekným výsledkom. Pravda, onedlho prichodili aj na psychológiu krušné časy. Psychotechnika bola aj u nás vyhlásená za buržoáznu pavedu, zrušili sa psychotechnické pracoviská, čo do značnej miery zhoršilo možnosti profesionálneho uplatnenia

sa absolventov psychologického štúdia. Aj v iných smeroch sa zhoršovali pozície psychológie. Pokiaľ ide o jej postavenie na Filozofickej fakulte, rozmáhaním sa tzv. „odbornej orientácie štúdia“ na ujmu tzv. „pedagogickej orientácie“ ubúdalo poslucháčov pripravujúcich sa za stredoškolských profesorov, čo znamenalo aj zníženie dopytu po prednáškach a cvičeniach nielen z pedagogiky, ale aj z psychológie. To prekazilo aj kádrové rozvíjanie Katedry pedagogiky a psychológie, ktorá sa medzičasom vyčlenila z Katedry filozofie. Neustrácali sme však nádej napriek rozličným hrozivým momentom v tomto vývine. Keďže sme uznali, že pri takomto vývine vecí je viac ohrozená pozícia pedagogiky na Fakulte, všetky možnosti kádrového rozvitiu Katedry, ku ktorým sme sa dostali, venovali sme v prospech psychológie. Takto fakticky na Katedre, ktorej vedúcim som sa stal, bol som jediným pedagógom a všetci ostatní členovia Katedry boli psychológmi. Ba aj mne prišlo ujať sa niektorých prednášok a cvičení z psychológie, keď ubudol dopyt po pedagogike a naopak, znova stúpol dopyt po psychológii, ktorej pozícia sa medzičasom predsa len zlepšila. Nijako som to neľutoval, lebo som sa nikdy neodcudzil svojej pôvodnej psychologickéj profesii a usiloval som sa vždy vnášať do pedagogiky čo najviac psychologických zreteľov.

Slovenská psychológia aj v tomto období veľa získala pričinením profesora Jurovského, ktorý už mal okolo seba širší okruh svojich ambiciózných odchovancov. Slovenská kultúra dostala tu skutočnú „útočnú brigádu“ psychológie, ktorá bola solídne pripravená, podnikavá, pribojná, mala aj dostatok „vedeckej fantázie“ a zanietenosti a v zlých časoch vedela všeličo bez vážnej ujmy pretrpieť a nestrácala celkom ani zmysel pre humor. Profesor Jurovský usiloval sa formovať „psychologické osobnosti“, nespokojil sa len s psychologickými rutinermi. A bolo veľmi dôležité, že aj v najťažších časoch pre psychológiu usiloval ju chrániť pred zvlgarizovaním a provincializmom!

S kolegom Jurovským sme približne v rovnakom čase začínali s psychológiou na bratislavskom psychotechnickom ústave, pomerne v rovnakom čase sme sa dostali aj na profesúru na Filozofickej fakulte. A „bohovia určili“, aby sme r. 1959 svorne obaja naraz odišli z Fakulty. Nedostali sme sa však na rovnaké pracovisko, ba tieto boli svojou náplňou značne odchodné. Profesorovi Jurovskému sa podarilo uchytiť sa na psychologickom pracovisku a časom postúpiť na pracoviská lepšie zodpovedajúce jeho vysokej kvalifikácii. Dostáva sa mu znova po zásluhy vysokých uznání jeho schopnostiam, jeho erudícii aj jeho organizačnej spôsobilosti a nemenej aj jeho osobným vlastnostiam.

Životopis profesora Jurovského je vlastne aj históriou začiatkov modernej slovenskej psychológie, a to začiatkov pekných a sľubných. Všetci, ktorí sme po tejto ceste spolu s Jurovským kráčali, mali sme aj osobné ambície, ale aj ambície pomáhať Bratislave stať sa žriedlom slovenskej vedy, aby sa dalo povedať, že slovenská psychologická veda nie je poslednou medzi psychológiami národov, že má predpoklady dostať

sa ešte vyššie a prispieť nášmu národu brať šľachetnejší podiel v živote ľudstva. Nikomu z nás — a najmenej profesorovi Jurovskému — nena-
padá odpočívať, veď ešte je veľa práce pred nami a ešte máme veľa
vôle k dielu. No tieto úlohy, tieto odhodlania nijako nebránia pocitom
uspokojenia, radosti z dobrého diela a aj z dobrého priateľstva, ktoré
toto dielo sprevádzalo a naplňalo. A máme uznanie aj pre zmysel pre ve-
selosť, čo pomáhalo prekonať toľko sklamaní, príkorí — a profesor Ju-
rovský vedel nielen podnecovať do diela, a nielen poučovať, ale aj vyžarovať
radosť, optimizmus. Et tamen este laudanda iucunditas. Gaudeamus!

(Dokončenie zo str. 428.)

V tretej kapitole (Psychometrické metódy) sa zdôvodňuje potreba objektívneho a štandardného merania inteligencie. Popisuje sa štandardizácia testu Wechsler-Belle-
vue Form I (jeho administrovanie, skórovanie, normy, výber vhodnej populácie pri štandardizovaní, história vývinu testov Bineta a W B, otázky jednotiek merania), va-
lidita testu (Pearsonova korelácia, prediktívna, súbežná a konštrukčná validita), re-
liabilita testu. Veľmi cenné sú pripomienky ku klinickému použitiu W-B, s klinicky
zameraným rozborom jednotlivých subtestov, ako aj ku kvalitatívnemu použitiu testo-
vého obsahu. Tri kazuistiky s ukázkou detailného profilu na W-B škále dopĺňajú
túto časť.

V ďalšom uvádzajú autori využitie psychometrických metód pri hodnotení osob-
nosti, najmä MMPI. (Krátka história osobnostných dotazníkov, problémy psychomet-
rického hodnotenia osobnosti, obmedzenie pri popise osobnosti a skresľovanie odpovedí,
vývin MMPI, popis základných škál.) Referuje sa aj o novších pokusoch využiť počíta-
cie stroje pri popise osobnosti (Markus a Seeman 1963). V kapitole sú štyri prípadové
štúdie s kódovanými profilmi MMPI.

Štvrtá, najdlhšia kapitola o projektívnych technikách, zahrnuje vyše dvesto nov-
ších, zväčša anglosaských literárnych odkazov (chýba napr. Bohmova učebnica Rohr-
schachovej psychodiagnostiky!). V krátkom úvode autori popisujú podstatu projektív-
nych metód, ich delenie (Lindzey 1959), stručne sa zmieňujú o Jungovom asociačnom
experimente, teste dopĺňovania viet a kresbe postavy (Machover 1949). Hlavný dôraz
sa kladie na Rohrschacha a TAT.

Vzhľadom na to, že skóre Rohrschachovho testu nie je normálne distribuované,
nemožno ho použiť ako psychometrický test, ale podľa autora sa dá lepšie využiť
ako materiál k interview. Veľa sa diskutuje o využití Rohrschacha pri vyšetrowaní
jednotlivých aspektov osobnosti (percepcie, myslenia a jeho porúch, patologickej
verbalizácie, autizmu, pojmu seba a predstavy tela, ego obrany, pudov a potrieb).

TAT je po Rohrschachovi a pred kresbou figúry druhá najčastejšie používaná
projektívna technika. Je vlastne doplnením Rohrschacha, ktorý kladie väčší dôraz na
formálne a výrazové črty osobnosti, kým TAT na obsahové. Autori stručne opisujú
techniku, administrovanie a niektoré základné požiadavky pri jej použití. Uvádzajú
dost' podrobný protokol TAT aj s potrebnou interpretáciou.

Základ druhej, kratšej časti knihy leží v priamom návode riešenia klinických,
psychologických problémov a špeciálneho použitia psychologických testov. Autori pri-
pomínajú, že ťažisko psychologického vyšetrenia je v diferenciálnej diagnóze, preto
na psychiatrii neprechádza každý pacient psychologickým vyšetrením.

V piatej kapitole (Psychologické hodnotenie u psychóz) rozoberajú autori týchto